

לע"ג ר' יצחק זאב הלוי ז"ל
בן ר' אליעזר שלום הלוי ז"ל
לע"ג מרת לאה אלטע הדס ע"ה
בת ר' יעקב הלוי הי"ד

המאמר בשבתורה

שַׁבַּת אֹרְחָה

ויקהל - פקודי - החודש

אזהרה המורה! העלון מיועד אך ורק לרציניים שיודעים את השיבות התפילה, ובשעת התפילה לא מעיינים בעלון ובשאר דברים.

בהשקפה ראשונה

מאמרי השקפה, מוסר והנהגות

הרב מברסק, רבי יצחק זאב סלובייצ'יק זצ"ל, קיבל לחתונתו בנין דירות גדול בוורשא הבידה, על מנת להתפרנס מדמי השכירות החדשים, ששילמו שוכרי הדירות, אולם מספר שנים לאחר מכן, ירד כל ההון לטמיון. באותה תקופה בה איבד את בתי הדירות הללו, הרבה הרב מברסק לעסוק בשער הבטחון שבספר "חובת הלבבות", ואז התבטא העולם חושב שעשיר הוא זה שיש לו בבעלותו, בלוק דירות בוורשא, אולם האמת היא, שגביר, הינו זה שיש לו את "שער הבטחון" ב"חובת הלבבות" (נעימת החיים)

ובאמת הוא ענין גדול וסגולה נפלאה, להסיר ולבטל מעליו כל דינים ורצונות אחרים, שלא יוכלו לשלוט בו ולא יעשו שום רושם כלל, כשהארס קובע בלבו לאמר, הלא ה' הוא האלוקים האמיתי, ואין עוד מלבדו יתברך שום כח בעולם וכל העולמות כלל, והכל מלא רק אחדותו הפשוט ית"ש, ומבטל בלבו ביטול גמור, ואינו משגיח כלל על שום כח ורצון בעולם, ומשעבד ומרביק טוהר מחשבתו רק לאדון יחיד ב"ה, כן יספיק הוא יתברך בידו, שממילא יתבטלו מעליו כל הכחות והרצונות שבעולם, שלא יוכלו לפעול לו שום דבר כלל. (נפש החיים שער ג' פרק י"ב)

בשנת תר"ח פרצה בעיר וילנא ובסביבתה מגיפת חולירע שהפילה קרבנות רבים. כנהוג בקהילות ישראל בשעת צרה, החלו אנשים רבים לפשפש במעשיהם, ומהם עברו לחטט במעשי אחרים, כדי לחשוף עוונות וחטאים של הבריות, שגרמו לדעתם למגיפה הקשה. מסופר כי באחד הימים הופיע בביתו של רבי ישראל מסלנט זיע"א אחד מ'מחפשי החטאים' שבעיר, ולחש על אוזנו, שבביתו של פלוני נעשים מעשים אשר לא יעשו, ומן הראוי להתערב מיד כדי לגרוד את הפרצה. רבי ישראל שהכיר מיד במספר מי הוא ומה כוונותיו, האזין כדרכו בסבלנות רבה לדברי האישי, וכשסיים לרכל, אמר לו רבי ישראל: כידוע מצוה התורה לשלוח את המצורע מחוץ לכל שלושת המחנות. גיתן לבאר, המשיך רבי ישראל, את ענין השילוח, במה שאמר רבותינו במסכת ערכין (דף ט"ז ע"א) שמחלת הצרעת באה על האדם בעוון לשון הרע. והנה העונש של המספר לשון הרע, אינו דווקא משום הפצת דברי שקר, אלא לא פחות גם בגלל שמחפשים חטאים ופגמים רק אצל הזולת, וכיון שכך, אומרים לו לבעל לשון הרע כזה: אם אמנם אתה מומחה גדול למצוא חטאים ועוונות ופשעים, צא מחוץ למחנה, התבודד עם עצמך ימים רבים, וכך תוכל לחשוף ולגלות חסרונות ועוונות שלך, שאינם מועטים כלל וכלל...

במכתב מיוחד ששיגר בתוך מעטפה רבי ראובן דב רסלר זצ"ל לבנו רבי אליהו אליעזר זצ"ל תחת הכותרת: "המתנה הגדולה, אל תקראנה אלא בהכנה מתוך ישוב הדעת ומנוחת הלב" הוא כותב כך: יש שתי בחינות אצל מי ששב בתשובה. עיקר התשובה הוא חרטה על העבר וקבלה לעתיד. יש אדם שיחשוב שהוא התחרט וקיבל אבל הקב"ה כביכול צוחק ממנו כי בשמים יודעים מראש שלא יעמוד בקבלותיו והבטחותיו כי אי אפשר לרמות את הקב"ה. ולכן אנחנו מתפללים "החזירנו בתשובה שלמה" שהתשובה תהיה שלמה בכל יכלתינו ושתהיה "לפניך" שגם הקב"ה ידע ויעיד שזו תשובה שלמה! (מכתב מאליהו)

בפנקסו הפרטי של רבי יחזקאל סרנא זצ"ל, ראש ישיבת חברון, מאלול תשי"ב, בעת שהותו בבית חולים בשוויץ, כתב שם וזה לשונו: "כל המחלה נגרמת על ידי סיבה רוחנית. משום כך יתכן שיתרפא האדם מהמחלה הגופנית על ידי איזה זכות, אבל לא יתרפא הגורם הרוחני של המחלה, וזה נקרא 'רפואה' בלי 'ישועה', כי אז יתכן והוא יחלה שוב על ידי אותו הגורם. 'לפיכך' אנו מבקשים מהקב"ה 'רפאנו ד' ותרפא הושיענו ונושעה', כלומר, שיחד עם הרפואה תבוא גם הישועה". (אורח האדם)

פרשה ופירושה

לקט פירושים על פרשת השבוע

ויקהל

ויקהל משה את כל עדת בני ישראל... ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם... יש לדייק מדוע ציוה משה רבינו על מצות שבת כאן מיד אחרי מעשה העגל. אפשר לפרש על פי דברי הגמרא במסכת שבת (ק"ח,ב): "כל המשמר שבת כהלכתה אפילו עובד עבודה זרה כדור אנוש מוחלין לו". אם כן, משה רבינו הקהיל את עם ישראל אחר מעשה העגל ואמר להם אתם חטאתם חטאה גדולה, שעבדת עבודה זרה, לכן עכשיו תשמרו שבת כהלכתה וה' ימחל לכם. (שארית יעקב)

ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קדש שבת שבתון לה. מדוע צריכה התורה ללמדנו כי בששת ימים יש לעבוד ולא מסתפקת בציווי לשבות ביום השביעי. מעשה שהגיע מן החפץ חיים לצירינגוב, ושמע כי בעל בית חרושת בעיר מעביד את פועליו בשבת. נכנס אליו הגאון הישישי וניסה לשדלו כי יפסיק ממנה נפסד זה. נענה הלה ואמר, יום יום מרויח אני סך ארבע אלף רובל, האם רצונו שאפסיד סכום שכזה מידי שבת בשבתו. השיבו החפץ חיים, ולהפסיד את בית החרושת כולו בשל חילול השבת עדיף בעיניך. הלא כתוב מפורש אומר "ששת ימים תעבוד וביום השביעי תשבות", ואינו מובן מדוע מודיעתנו התורה מה נעשה כל השבוע, די אם תאסור עלינו לעבוד בשבת ובשאר הימים נעשה כרצוננו. אלא כך אמרה תורה, רצונך שתהיה לך עבודה משך ששה ימים, שבות ממנה בשבת, שאם לא כן, גם בששת הימים לא תוכל לעבוד. השיבו האיש בלעג: וכי סבור הרבי שפסוק בחומש הוא שמחויק את בית החרושת שלי. בלית ברירה עזבו החפץ חיים והלך. לא עבר זמן והבולשביקים נכנסו לרוסיה ונטלו ממנו את כל מפעליו, הוא עצמו ניצל בנס ונמלט על נפשו ערום וחסר כל. או אז שיגר מכתב לחפץ חיים והתורה בפניו בזה הלשון: עכשיו רואה אנכי שדבריו צודקים ונכונים, כי פסוק בחומש אכן קובע את גורלו של בית החרושת. (דרכי מוסר)

פקודי

אלה פקודי המשכן משכן העדת אשר על פי משה מובא במדרש שבני ישראל חשדו במשה רבינו בעניני נדבות המשכן, לכן הוצרך משה לערוך לפניו את פקודי המשכן ולהראות להם חשבון מדויק שכל הכסף והזהב הגיע בשלימות למלאכת המשכן, ותמוה איך עלה על דעתם של בני ישראל חשד כזה, וכי לא ידעו שמשה רבינו בו לכסף וזהוב, האם לא ראו שבזמן יציאת מצרים, כשכולם היו עסוקים בביות מצרים, לא נתעסק משה רבינו כלל בכסף ובוזהב אלא עסק במצוות העלאת ארונו של יוסף הצדיק. ויש לומר שכוונה אחרת לגמרי יש כאן, בני ישראל ידעו והבינו שהמשכן מוקם כולו מתרומותיהם, אולם תרומה שלא ניתנה בלב שלם ובכוונה זכה לא תוכל להיכלל בבנין הקדוש. משום כך היו רבים שהרהרו לעצמם, מי יודע אם התרומה שנתתי נכנסה ונכללה בבנין המשכן, לכן באו כולם אל משה רבינו לבדוק ולברר איזה מן התרומות נותרו ללא כל שימוש, ולא נחה דעתם עד שערך משה רבינו לפניו את החשבון המדויק והוכיח להם כי כל התרומות נכללו לבניית המשכן ולא נותר מאום ללא שימוש.

(הד"ק מראדוסק וייע בעל התפארת שלמה)

כי עגן ד' על המשכן יוםם ואש תהיה לילה בו לעיני כל בית ישראל בכל מסעיהם: על המשכן יוםם ואש תהיה לילה ונו"מ, (לחזרמו הוא שבכל המסעות והטלטולים שעברו ישראל בנודי גלותם יזכרו תמיד כי ה' יתברך לא ישם ולא יעזבם, לא רק בעת "יומם" כשעמוד העגן שליח ה' הולך לפניו ומנחה אותם במדבר הגלות, אלא גם בעת "לילה" בזמנים קשים וחשוכים של עניים ורדיפות - יהיה עמוד העגן כ"אש" אשר תאכל את כל הקמים עלינו לדעה, והקדוש ברוך הוא לא ישנו לעולם ועד.

(אבני אזול)

סיפור מההפטרה

כל הקים הארץ יהי אל התרומה הזאת: מעשה שהתרחש לפני כ- 80 שנה. באמריקה התגוררה משפחת שטראוס הידועה כמשפחה עשירה אילי ההון המפורסמים, והיו תורמים רבות למפעלים וישובים שהוקמו בארץ ישראל ובוזה הביעו את זיקתם לארץ הקודש. מר נתן שטראוס הגדבן תרם כסף רב לבניית העיר נתניה ואכן היא נקראת על שמו עד עצם היום הזה. תרומותיהם של שני האחים יועדו בעיקר למפעלים של אישים שלא היו שומרי תורה ומצוות. להקמת מתנסים אצטדיונים בריכות שחיה ועוד. בשלב מסוים החליטו ראשי הישוב הישן בירושלים לנסות את מזלם ופנו אל האחים שטראוס שיתרמו לאחזקת מפעלי חסד בירושלים של הימים ההם. ראשי הישוב החרדי הישן תיארו בפניהם את המצב הכלכלי הקשה של תושבי העיר בכלל ועניי ירושלים בפרט, ובשלב ראשוני ביקשו מהאחים הגדולים לתרום לבנייתו ולהחזקתו של בית התבשיל שבו יאכלו עניי ירושלים וישביעו את רעבוונם. התיאור הקודר שיטנע עניים שהגיעו עד פת לחם ומרוב רעב צפר עורם על בשרם נגע ללבו הרוחם של מר נתן, בעוד שאחיו סלד מהעניין ואף הביע את סירובו להשתתף במצוה חשובה זו ולא היה מוכן להקצות מכספו למטרה נעלה זו. כיון שכך שיגר מר נתן שטראוס את התרומה רק מכיסו הפרטי וביקש להתערבן בהתקומות העניינים ולהזמין לחנוכת הבית בסיום המלאכה כדי שיוכל להשתתף ולעמוד מקרוב במעשי ידיו להתפאר. לאחר מספר חודשים בסידי הסתיימה הבניה והכל עמד על מקומו בשלום, בישרו למר נתן על גמר הבניה של בית התבשיל שנבנה מתרומתו ונדירות לבו והודיעו לו על מועד חנוכת הבית ברוב פאר והדר במעמד רבנים ואישים חשובים, וסביב השולחנות יסבו עניי ירושלים קרתא דשופריא. לנסיעה זו הצטרף גם אחיו של מר נתן לפי בקשתו. בהגיעם ארצה נסעו שני האחים לירושלים, וכשהגיעו לבית התבשיל וראו את מאות העניים שיושבים סביב שולחנות ערוכים וסועדים את לבם בשמחה, הגיבו בצורה מנוגדת. מר נתן שטראוס שתרם מהונו את האירוע הזה התרגש עד מאוד מהמעמד המרשים שמכספו נתן לדל והביע סיפוק ושיבעות רצון גדולה מכך שכספו שימש למטרה נעלה זו. ואילו האח השני שלא היה מוכן לתרום כשראה את עוניים של אנשי ירושלים, לא די שלא השתתף בצערם וסבלם אלא אדרבה הביע שאט נפש אל מול המחזה שנגלה לנגד עיניו ולא הצליח להסתיר את סלידתו מעניי ירושלים. בסיום האירוע ליוו המארחים את האחים בצאתם מבית התבשיל, מעד מר נתן במדרגות נפל ארצה נחבט ושביר את קרסולו. מארחיו הבהילוהו לבית החולים לקבל טיפול, ושם התברר שיש שבר בקרסול בצורה קשה והוא לא יוכל לדרוך על כף רגלו מספר ימים עד שיאחה השבר ולכן הוא יצטרך להתאשפז בבית החולים במשך כמה ימים. כשהגיע אחיו לבקר בבית החולים וראה אותו נתון בגבס ושוב על המיטה ומתפתל מכאבים, שחק למשבתו ואמר בנימה של לעג: נו, אז זו התמורה שקיבלת על התרומה לבית התבשיל הירושלמי? מר נתן שטראוס שמע את דברי השחק והלעג מפי אחיו ששמח לאידו אך לא הגיב. מכיון שהמתינו להם עסקים כלכליים באמריקה החליט האח השני לחזור לחו"ל ולא להמתין עד שאחיו יחלים ממכתו. הוא עלה על האניה הראשונה שהודמנה בדרכו, האוניה הפליגה ועזבה את הנמל וכעבור כמה קילומטרים שהרחיקה מחופי הארץ חישבה האוניה להישבר. אנשי הצוות ניסו להתגבר אך לא עלתה בידם והאוניה טבעה למצולות ים. האח שסירב לתרום ואף לעג לאחיו שכביכול משליך כספו למימון קיפח את חייו באסון הנורא, ורק אז התברר שהשי"ת מסובב כל הסיבות רצה להציל את נפש התורם, גלגל את העניינים בצורה כזו שמר נתן ימעד וישבור רגלו ויתעכב בארץ הקודש ובוזה תנצל נפשו מרדת שחת. (שא"י)

ועל הכל...

"פרפראות"

באו ושאלו את רבי שמואל סלנט וצ"ל רבה של ירושלים: מישוה צוה להכניס לקברו את כל רכושו מה לעשות? האם צריך לקיים את צוואתו? שאל אותם רבי שמואל: כמה עולה רכושו? ענו: סכום עצום. השיב רבי שמואל סלנט: שיכתובו צייק על כל הסכום, ויכניסו לתוך הקבר. (תורת רבינו שמואל סלנט וצ"ל)

"ענין של טעם"

טעם שנקרא ניסן חודש האביב כי אבי"ב אותיות אב י"ב, שהוא אב לכל החודשים. (רבינו בחיי)

"מפי כתבם"

מרון ראש הישיבה הרב שך (וצ"ל), דיבר בשיחה ביום שני אור ליום שלישי כ"ט סבת - ערב ראש חודש שבט, שצריכים בימים האלה לדעת ארבעה דברים. א. לא להיות מבוהלים ולא להיות מבוזבלים, אלא לחשוב ולהתבונן מה הקב"ה רוצה מאתנו הרי ודאי שהקב"ה רוצה מאתנו משהו, כי הוא הרי האבא שלנו, וכשהאבא מראה פנים קצת זועפות הוא רוצה משהו - כנראה שלא התנהגנו בסדר. ממילא אל תכנסו לפאניקה, אלא תחשוב מה לא בסדר ותתקן! ב. להתחזק בתורה. "תורה מגנא ומצלא" (פוסה כ"א א'), וזה ברור אצלנו כשמש. ממילא לא לעשות ביטולים. ג. להתחזק בתפילה. להתפלל תפילה בציבור, ולהתפלל בישוב הדעת. לא להסתכל על השעון ולמהר, ולא לדחוק את הבעל תפילה. הרי אם ח"ו צריכים לשבת במקלט, יש כבר זמן, מי שיושב חמש-שש שעות במקלט לא דוחק אותו שום ענין נשמי, הוא רוצה עכשיו לחיות ולא משנה לו שום דבר. ותפילה זה הרי כל רצון הבורא יתברך בבריאה, כמו שאומר הרמב"ם. ד. הענין של חסד - של הטבה. והוא אמר שיש בזה שני חלקים: א'. לעזור אחד לשני כמה שאפשר, ב'. לא להתהלך עם קפידות אחד על השני. זה דבר מאוד לא טוב אם הולכים עם קפידות, צריך להיות מעביר על מדותיו, ויכל המעביר על מדותיו מעבירין לו על כל פשעיו" (ראה י"ז א'). צריך לדעת, שהכי בטוח זה כשנמצאים בישיבה, נמצאים במקום תורה ונמצאים ליד הגמרא שם זה המקום הכי בטוח. ולא שייך לברוח מהקב"ה: אם ח"ו נגוד על בן אדם משהו, לא יועיל מה שהוא בורח. אם בן אדם היה יכול לברוח למקום אחד ולהשאיר את ה"גוד דין" במקום הראשון, בסדר, הוא ברח והשאיר את ה"גוד דין", אבל כל איפה שבן אדם הולך ה"גוד דין" הולך אחריו. זה הסוד ש"לא ה"חזון איש" כשהיו שואלים אותו במלחמות אם לברוח, הוא אמר: "מעצמו בן אדם לא יוכל לברוח". הרי למה בן אדם בורח? כי הוא חושש שיש "גוד דין" ח"ו. אם הוא חושש מה יעזור שהוא יברח, הרי לא שייך לעשות הפרדה, איפה שהוא הולך ה"גוד דין" הולך אחריו. והיאור שמח" אמר שלכל כדור יש כתובת, ואם אין כתובת אין כדור. לא יועיל שום דבר, אם אין כתובת אין כדור. ואם ח"ו יש "גוד דין", יש עצות מה לעשות. כתוב בגמרא: "יפה צעקה לאדם בין קודם גוד דין בין לאחר גוד דין" (ר"ה ט"ז א'). "ותשובה ותפלה וצדקה מעבירין את רוע הגזירה". רק תשובה תפילה וצדקה מעבירין את רוע הגזירה! ואם מישוה מפחד, אדרבה - טוב שיפחד מה, אם יש לו יראה מה, שיעשה תשובה, שירבה בתפילה, שירבה בצדקה. "יתלמדו תורה כנגד כולם", תורה בעידנא דעסיק בה מגנא ומצלא" (פוסה כ"א א'), שם בן אדם מרגיש את עצמו הכי בטוח. ומדוע זה כך? - נסביר מה זה תורה. בן אדם חושב שכשהוא לומד תורה יש פה שני דברים. יש בן אדם, ויש תורה. אומר ה"נפש החיים" בשער ד' - כאשר בן אדם לומד תורה השכינה מדיברת מתוך גרונו, כעת, כשהוא מדבר דברי תורה, שכינה מדיברת מתוך גרונו, והוא דבוק ממש בקב"ה. (י"דשות מספר הח"ן, רבי משה מרדכי שולנינג וצ"ל נאמר בזמן מלחמת המפרץ)

"מקום לשאלה"

שאלה: הדין הוא שהתועה במדבר, ואינו יודע באיזה יום שבת, צריך להישמר מכל המלאכות, שמא אותו יום שבת, ומשום פקוח נפש, התירו לו לעשות בכל יום מלאכה כדי קיום נפשו. איזה איסור התירו לו לגמרי, במשך כל זמן שהותו במדבר?

תשובה: התירו לו ללכת כרצונו בלי להתחשב באיסור תחומין דאם לא כן, לא יגיע למקום ישוב, לעולם (בן איש חי)

מפתגמי אור יתא

פתגמים, נצנוצי מחשבה, ורעיונות בדרכה של תורה

אל תכעס, כי הכעס מביא לכלל טעות. (ר' יהודה החסיד)
 היסורים והבושה, ממעטים את העונש. (רבי אליהו דסלר)
 אם יעסוק אדם בחסד, יתנהגו עימו גם במידת החסד. (רבי אלחנן וסרמן)